

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تحول مفهوم سیاست

در

ایران، معاصر، از مشروطه

۱۲۲۸۸۵۴

۴۴، ۱۰، ۱۱

نویسنده:

علیرضا محمدعلی زاده

سرشناسه	: محمدعلی زاده، علیرضا، ۱۳۶۲ -
عنوان و نام پدیدآور	: تحول مفهوم سیاست در ایران معاصر، از مشروطه / نویسنده علیرضا محمدعلی زاده.
مشخصات نشر	: تهران: هدف نوین، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری	: ۱۸۵ ص.
شابک	: 978-600-6733-18-0
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۷۶ - ۱۸۴.
موضوع	: ایران - سیاست و حکومت - قرن ۱۳ ق.
موضوع	: ایران - سیاست و حکومت - ۱۱۹۳ - ۱۳۴۴ ق.
موضوع	: ایران - سیاست و حکومت - ۱۳۰۴ - ۱۳۵۷
موضوع	: ایران - سیاست و حکومت - ۱۳۵۸ -
رده بندی کنگره	: DSR ۱۱۱ / ۲۰۱ / ۱۶۱
رده بندی دیویی	: ۷۴/۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۲۶۲۱۰۵

تحول مفهوم سیاست در ایران معاصر، از مشروطه

مؤلف: علیرضا محمدعلی زاده

نوبت و سال چاپ: اول ۱۳۹۴

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

چاپ و صحافی: هدف نوین

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۷۳۳-۱۸-۰

قیمت: ۱۰۰۰۰۰ ریال

تهران - خ انقلاب - خ ۱۲ فروردین - خ نظری غربی - پ ۱۰۵ واحد ۸

۶۶۴۰۰۰۷۰

فهرست

عنوان	صفحه
خلاصه فِرسی کتاب	۷
پیش گفتار	۱۱
فصل اول	۱۳
دیدگاه‌های نظری، مبانی فکری، یک راجع به سیاست و رابطه آن با دین	۱۳
۱- تعریف واژه سیاست	۱۴
۲- سیاست از دیدگاه اندیشمندان غربی	۱۶
۳- سیاست از دیدگاه اندیشمندان شرقی	۱۹
۴- نظام سیاسی (سیاست عملی)	۲۵
۵- علم سیاست چیست؟	۲۹
۶- رابطه دین و سیاست	۳۰
فصل دوم	۴۵
مفهوم سیاست در عصر مشروطه	۴۵
۱- تعریف واژه مشروطه	۵۳
۲- تلقی غرب‌گرایانه از سیاست در مشروطه	۵۶
۳- تلقی اخلاق‌گرایانه از سیاست در مشروطه	۶۳
شیخ فضل‌الله نوری	۶۴
سیدمهدی بهبهانی و سیدمحمد طباطبائی	۶۹
علامه نائینی	۷۱
شیخ اسماعیل محلاتی	۷۹
تحلیلی بر تحول مفهوم سیاست در مشروطه	۸۲
پیامدهای مثبت تحول مفهوم سیاست در مشروطه	۸۵
۱- نهضت جنگل به رهبری میرزا کوچک‌خان جنگلی	۸۹

۸۹	۲- قیام خیابانی در آذربایجان.....
۹۰	۳- قیام محمدتقی خان پسیان.....
۹۰	۴- قیام تنگستانی‌ها و دشتستانی‌ها.....
۹۱	پیامدهای منفی تحول مفهوم سیاست در مشروطه.....
۹۷	فصل سوم.....
۹۷	مفهوم سیاست در عصر پهلوی.....
۹۷	ظهور رضاخان و تحول مفهوم سیاست.....
۱۰۲	سلطنت عباسیان و پایان تلقی مردمی و اخلاقی از سیاست.....
۱۰۳	مفهوم سیاست در عصر رضاخان.....
۱۰۳	تلقی مسلط غرب‌گرایان از سیاست در عصر رضاخان.....
۱۰۴	۱- ناسیونالیسم رومی.....
۱۰۴	۲- سیاست تضعیف مذهب.....
۱۰۸	۳- کشف حجاب.....
۱۰۹	برخورد دو تلقی اخلاق‌گرایانه و غرب‌گرایانه از سیاست.....
۱۱۱	ادامه تلقی غرب‌گرایانه از سیاست با «مدرضا شاه».....
۱۱۳	تلاش جهت غلبه تلقی اخلاق‌گرایانه از سیاست.....
۱۱۳	۱- مبارزات روحانیت در سال‌های پس از شهریور ۱۳۲۰ به زعامت کاشانی.....
۱۱۵	۲- قانون طرح منع واگذاری امتیاز نفت.....
۱۱۷	۳- جنبش ملی شدن صنعت نفت.....
۱۱۹	۴- تشکیل دولت ملی و پیروزی تلقی اخلاق‌گرایانه از سیاست.....
۱۲۵	۵- دلیل شکست تلقی اخلاق‌گرایانه از سیاست.....
۱۳۱	مظاهر تلقی غرب‌گرایانه از سیاست در عصر محمدرضا پهلوی.....
۱۳۲	۲- احزاب دولتی ملیون و مردم.....
۱۳۳	۳- اصلاحات ارضی.....
۱۳۵	۴- تصویب لایحه انجمن‌های ایالتی و ولایتی.....
۱۳۶	۵- انقلاب سفید شاه (اوج تلقی غرب‌گرایانه از سیاست).....
۱۳۸	۶- طرح مصونیت مستشاران آمریکایی.....
۱۴۰	۷- روابط با اسرائیل.....
۱۴۰	۸- ژاندارمی شاه در منطقه خاورمیانه.....

۱۴۱	تحلیل تلقی غرب‌گرایانه از سیاست در زمان محمدرضا پهلوی
۱۴۵	فصل چهارم
۱۴۵	مفهوم سیاست در نظام جمهوری اسلامی ایران
۱۴۵	الف - رهبری
۱۵۱	ب - مردم
۱۵۳	ج - ایدئولوژی
۱۵۷	مظاهر تلقی اخلاق‌گرایانه از سیاست در نظام جمهوری اسلامی ایران
۱۵۷	۱- حوزه اعتقاد
۱۶۲	۲- سیاست داخلی
۱۶۵	۳- سیاست خارجی
۱۶۸	۴- جنگ تحمیلی
۱۷۳	نتیجه‌گیری
۱۷۶	کتاب‌نامه
۱۷۶	الف - کتب فارسی
۱۸۱	ب - مقالات فارسی
۱۸۲	ج - کتب انگلیسی
۱۸۳	د- کتب فرانسوی
۱۸۴	from Mashroo'eh (conditional)؛ Evolution of politics concept in Iran

خلاصه فارسی کتاب

سیاست چیست و در ایران ته مفهومی دارد؟

مفهوم سیاست در ایران با چه نحوائی واجه شده و در حوزه نظری به چه معناست؟

مفهوم سیاست در عصر مدرنیته با چه نحوائی راجه گشته و جنبه عملی آن در ایران به چه

نحوی است؟

ارتباط دین و سیاست یا به عبارتی اخلاق و سیاست در ایران چگونه است؟

مفهوم سیاست، کشور را با چه بحران‌هایی مواجه نموده است؟

تلقی مردم و مسئولین کشور از سیاست چیست؟

آیا نقطه نظرات این دو گروه مورد تحلیل و بررسی قرار گرفته است؟

این مجموعه پرسش‌هایی است که در خصوص سیاست برای ایرانیان به‌خصوص علاقه‌مندان به

مسائل سیاسی ایران مطرح می‌باشد.

در دانشکده علوم سیاسی، سیاست به مفهوم قدرت است. کسب، حفظ و توزیع قدرت از

جمله مولفه‌هایی است که همراه با مفهوم سیاست به کار می‌روند.

مفهوم سیاست از دیدگاه دانشمندان غربی به معنای برقراری نظم و امنیت و رفاه در جامعه

است. حال آن که از نقطه نظر دانشمندان شرقی سیاست به مفهوم حکومت‌داری، مصلحت

اندیشی، تدبیر، اصلاح و هدایت جامعه است.

ولیکن سیاست در ایران مفهوم اخلاقی داشته و هدف از آن سوق مردم به سعادت (دنوی و اخروی) و سامان بخشیدن جامعه است.

مفهوم سیاست در ایران همزمان با انقلاب مشروطه متحول شد و رنگ و بوی مردم سالارانه به خود گرفت زیرا مردم عملاً وارد عرصه سیاست شدند و رهبرانشان در مقابل استبداد ایستادگی نمودند.

مفهوم مردم سالارانه از سیاست در عصر مدرنیزه در ایران به وجود آمد که با دو تعیر مواجه گشت.

یکی تلقی اخلاق گرا - علماء و اکثریت مردم از مفهوم سیاست و دیگری تلقی غرب گرایانه روشنفکران از مفهوم سیاست است که نقطه اشتراک این دو برداشت ماهیت ضد استبدادی از مفهوم سیاست بود. با توجه به اختلاف دیدگاه‌ها، دیدگاه علماء درباره سیاستمداران توأم با مؤلفه‌های اسلامی فقه شیعه بود، حال آن که دیدگاه روشنفکران بر مبانی سکولار و نقطه نظرات اروپاییان استوار بود.

در واقع حضور سیاسی مردم در عصر مشروطه، ناشی از تلقی اخلاق گرایانه آنان از سیاست بود؛ ولی وقتی که در عمل، ارزش‌های اخلاقی به واسطه آسفتگی سیاسی حاکم بر کشور کم‌رنگ شدند، مردم از مشروطه دل‌کنند و این امر زمینه‌ساز مفهومی دیگر از سیاست گردید. استبداد مدرن به شیوه غربی تلقی دیگری از سیاست در زمان رضاشاه برد، آن هم به شکل افراطی، زیرا تمامی اصلاحات وی در جهت ریشه‌کن کردن باورهای مذهبی، اخلاقی از سیاست محسوب می‌گشت.

با ملی شدن صنعت نفت، بار دیگر تلقی اخلاق گرایانه از سیاست ظاهر گشت ولی دیری نپایید که این امر با به وجود آمدن اختلافاتی شبیه به دوران مشروطه منتفی گشته و جای خود را به مفهوم غرب گرایانه از سیاست داد.

از این رو برداشت مسلط غرب گرایانه از سیاست در عصر پهلوی با واکنش تندی از ناحیه

مقابلش روبه‌رو گشت ولی علی‌رغم گذشته تلقی اخلاق‌گرایانه از سیاست به برتری موقتی ختم نشده بلکه با وقوع انقلاب اسلامی مفهوم اخلاق‌گرایی در چهارچوب فقه شیعه در سیاست مستقر گردید و توفیق یافت.

در واقع تلقی مسلط اخلاق‌گرایانه از مفهوم سیاست در نظام جمهوری اسلامی ایران در واکنش به تلقی غرب‌گرایانه افراطی ناشی از مفهوم سیاست در دوره‌های قاجار و پهلوی است.

پیش گفتار

مفهوم سیاست در ایران از هواره مفهومی انتزاعی، سلیقه‌ای و جنجال برانگیز بوده است. متأسفانه کمتر در ایران به مفهوم سیاست، علمی نگاه شده است. بسیاری در ایران به این عقیده هستند که سیاست علم نیست و آن را دنیال‌های هنر، فن و مهارت، استعداد ذاتی افراد و آگاهی نسبت به یک سری اطلاعات عمومی از جامعه برداشت کرده‌اند. اما برای گم نشدن در این آشفته بازار، تصمیم بر آن شد که مفهوم سیاست در جنبه علمی‌اش و در قالب بررسی حکومت‌هایی که از مشروطه تا به حال در ایران بر سر کار آمده‌اند پیردازیم تا بتوانیم با نگاهی علمی به سیاست (از بالا به پایین) با تحول مفهوم آن آشنا شویم.

کتاب حاضر اشاره به آن دارد که تغییر و تحولاتی که مفهوم سیاست پس از انقلاب مشروطه تا به حال دیده است، اتفاقی نبوده بلکه وابسته به هم و به عبارتی راکذشی نسبت به گذشته بوده است.

با آغاز مشروطیت در ایران یک‌باره مفهوم سیاست از جنبه استبدادی آن (یعنی تمرکز قدرت در دست پادشاه) خارج شد. قدرت دیگر در انحصار یک شخص نیست بلکه مشروط به قانون است. (قانونی که مصوب نمایندگان مردم باشد و منعکس از افکار عمومی جامعه) اما مشکل بر سر آن بود که مشروطیت الگو و شکل داخلی همراه با فرهنگ ایرانی اسلامی به خود نگرفت و چون تقلیدی از شیوه و سبک غربی - اروپایی بود دچار انحراف شد و نتوانست راهش را به درستی طی کند. در صورتی که اصلاحات باید از درون باشد نه تقلیدی از غرب تا با فرهنگ جامعه ایرانی

تضاد پیدا نکند.

نتیجه امر این شد که خاندان قاجار با ضعف و اضمحلال روبه‌رو گردد و مداخلات قدرت‌های خارجی قوت گیرد و کشور دچار آشفتگی و نابه‌سامانی شود و فضا به گونه‌ای شکل گرفت تا تمام زحمات مشروطه‌خواهان نقش بر آب شود و با روی کار آمدن رضاخان، ملت دوره استبدادی جدیدی را تجربه کند.

روی کار آمدن رژیم پهلوی چه در عصر رضاخان و چه در عصر محمدرضا، با حمایت خارجی و بدون پشتیبانی ملت همراه بود. عمده اصلاحات در رژیم پهلوی در جهت تقلید از غرب و هم‌پیمانی با قدرت‌های رقیب بود. این اصلاحات در جهت خدمت به مردم نبود هرچند که کشور را با تغییر و تحولات روبه‌رو کرد ولی وابسته به غرب بود.

پس از این مردم از تمام اصلاحات و روش‌های مبارزه با استبداد به شکل غربی ناامید شدند و با ظهور رهبر مبارزی چون امام خمینی (ره) که تئوری و ایدئولوژی‌هایش را از اسلام گرفته و از طرفی مرجع تقلید شیعیان بود و شکل جدیدی از حکومت اسلامی را مطرح می‌کرد، اعتماد و حمایت مردم را به خود جلب کرد و نتیجه آن سه‌نگونی نظام ۲۵۰۰ ساله پادشاهی در ایران و روی کار آمدن نظام جمهوری اسلامی ایران بود.